

6. Trh práce

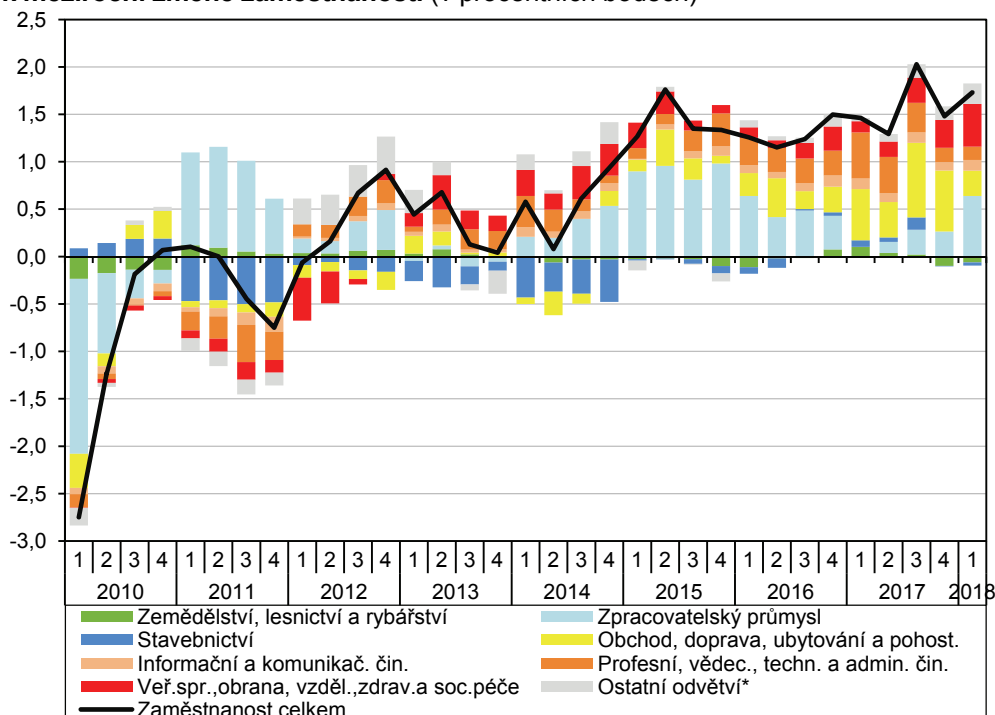
Celková zaměstnanost nadále rostla. Na trh práce vstupovaly nezaměstnané i neaktivní osoby, zvyšovala se role zahraničních pracovníků.

Trh práce v Česku na počátku roku 2018 skýtal mimořádně příznivé podmínky pro zaměstnance i lidi hledající práci. Pokračující svižný růst ekonomiky byl doprovázen silnou poptávkou po pracovní síle. Počet pracovníků¹ byl v 1. čtvrtletí 2018 meziročně o 1,7 % vyšší. Zaměstnanost posílila i v mezičtvrtletním srovnání (+0,5 %) a naznačila tak, že její stagnace pozorovaná v posledním loňském čtvrtletí byla spíše jen dočasným přerušením dlouhodobého růstového trendu. Absolutní počet pracovníků v ekonomice opět dosáhl svého maxima v historii ČR. K vysokému počtu pracovníků přispívala nejen klesající nezaměstnanost či prodlužující se věková hranice odchodu do důchodu, ale i příliv pracovní síly ze zahraničí². Z rezervoáru potenciální pracovní síly z tuzemska se na trh práce dařilo včlenit i část dosud ekonomicky neaktivních. Dokládá to i klesající četnost osob, které nepracují, aktivně práci nehledají (a nesplňují tak podmínky ILO pro nezaměstnané), ale přitom uvádějí, že by chtěly pracovat. V 1. čtvrtletí jejich počet dosahoval 113,5 tis., za poslední dva roky se snížil o bezmála 30 tisíc.

Míra zaměstnanosti rostla podobným tempem u obou pohlaví. U mužů atakovala hranici 82 % a nadále držela primát mezi státy EU.

Výše uvedené vlivy se promítly i do rostoucí míry zaměstnanosti. Ve věkové skupině 15–64 pracovalo na konci března (dle sezónně očištěných dat) 67,3 % žen a 81,8 % mužů. Zaměstnanost mužů byla již více než rok nejvyšší ze všech států EU. Zaměstnanost žen řadila ČR nadále až na jedenácté místo i přesto, že se meziročně zvyšovala dvojnásobně vyšším tempem než v Unii. V míře zaměstnanosti žen, podmíněné zčásti i kulturními vlivy, však panují mezi státy EU velké rozdíly (od 75 % ve Švédsku či 73 % v Estonsku po 49 % v Itálii a 44 % v Řecku).

Graf č. 14 Celková zaměstnanost (meziročně v %) a příspěvky hlavních odvětví k meziroční změně zaměstnanosti (v procentních bodech)

*Zahrnuje odvětví: Těžba a energetika, Peněžnictví a pojišťovnictví, Činnosti v oblasti nemovitostí, Kulturní, zábavní a rekreační činnosti, Ostatní služby.
Zdroj: ČSÚ (národní účty)

¹ Pokud není uvedeno jinak, jsou v této kapitole údaje o zaměstnanosti uvedeny v pojetí národních účtů v očištění o sezónní vlivy.

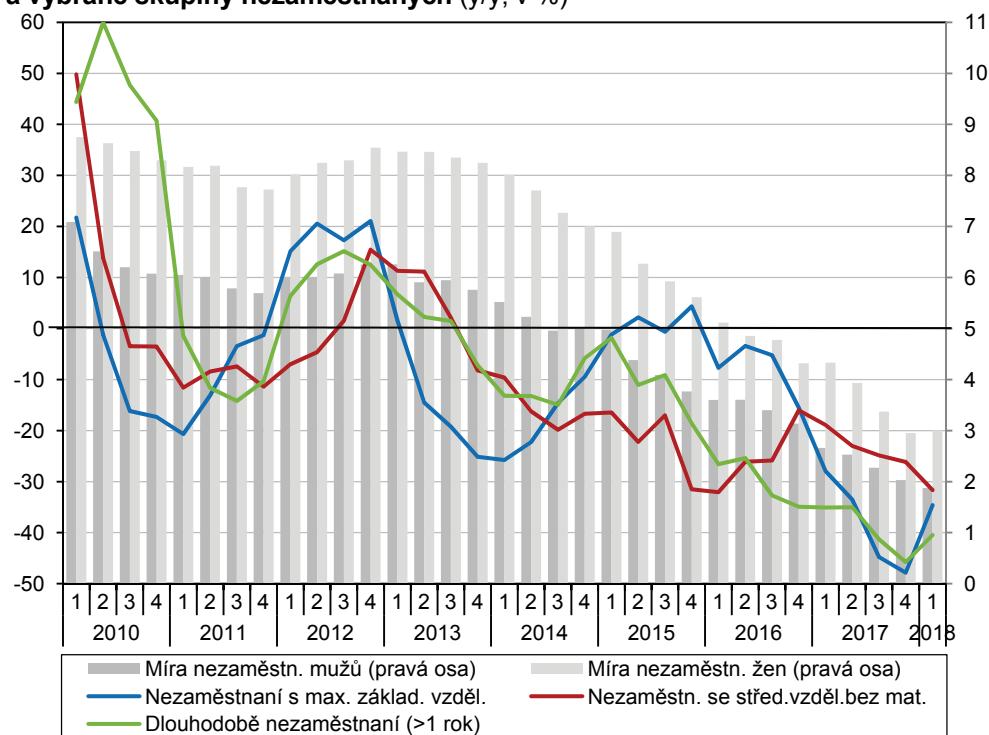
² Podle kvalifikovaných odhadů Ministerstva práce a sociálních věcí vzrostl během roku 2017 počet cizinců v pozici zaměstnanců (evidovaných úřady práce) o 87 tis. Téměř třetinu z tohoto nárůstu tvořili občané Ukrajiny. Na konci roku 2017 tak v zaměstnaneckých pozicích v Česku pracovalo celkem 472 tis. cizích státních příslušníků (70 % z nich byli občané EU). Bezpečně třetina cizinců působila ve zpracovatelském průmyslu a společně s odvětvím administrativních a podpůrných činností (kam patří z velké části agenturní pracovníci) to byla skoro polovina. Z pohledu kvalifikace byla třetina cizinců řazena jako pomocní a nekvalifikovaní pracovníci, pětina pak v kategorii obsluha strojů a zařízení, montéři.

K meziročnímu růstu zaměstnanosti letos přispěli téměř výhradně jen zaměstnanci.

Těžiště tvorby nových pracovních míst bylo nadále v terciární sféře. Růst zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu po výraznějším loňském zvolnění letos opět mírně zrychlil.

Za meziročním navýšením celkové zaměstnanosti letos stáli téměř výhradně jen zaměstnanci. Počty sebezaměstnaných fakticky stagnovaly, k čemuž přispěla i vyšší loňská základna (v 1. čtvrtletí 2017 se jejich počty meziročně zvýšily o téměř 5 %). Podnikatelů přibývalo letos i vloni jen ve zpracovatelském průmyslu. Z hlediska odvětvové skladby celkové zaměstnanosti pokračoval trend posilování terciárního sektoru. Role zpracovatelského průmyslu, jenž intenzivně nabíral pracovníky v letech 2015 i 2016, postupně slábla, stále však zůstávala významnou (v 1. čtvrtletí 2018 se zpracovatelský průmysl na meziročním růstu celkové zaměstnanosti podílel více než třetinou). Klíčový však zůstal příspěvek sektoru služeb (+62 tis., o rok dříve +70 tis.). Nejvíce letos navyšovalo stavy pracovníků dlouhodobě růstové odvětví informačních a komunikačních činností (+4,1 %). K růstu sektoru služeb ale nejvíce přispěla váhově významná odvětví s dominancí státu (+2,6 %), kde sílila zaměstnanost ve vzdělávání i v oblastech souvisejících s bezpečností státu. Naopak peněžnictví a pojišťovnictví navázalo na loňský mírný pokles zaměstnanosti. Obsazených pracovních míst letos nepřibývalo ani v primárním sektoru a také ve stavebnictví, kde mírné loňské oživení vlivem nárůstu podnikatelské aktivity již nepokračovalo.

Graf č. 15 Obecná míra nezaměstnanosti mužů a žen (v %, sezónně očištěno) a vybrané skupiny nezaměstnaných (y/y, v %)

Zdroj: ČSÚ (VŠPS – výběrové šetření pracovních sil)

Obecná míra nezaměstnanosti klesla na další historické minimum. O meziroční redukci nezaměstnanosti se z poloviny zasloužily osoby, jež byly bez práce déle než rok.

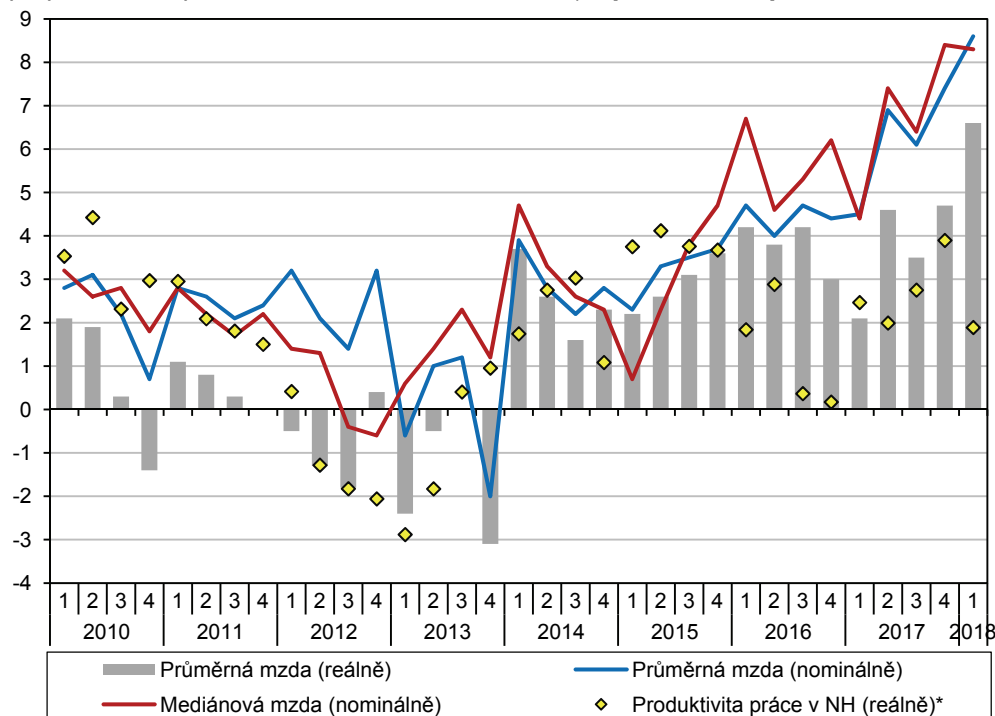
Obecná míra nezaměstnanosti nadále klesala. V březnu 2018 dosáhla (dle sezónně očištěných údajů) 1,8 % u mužů a 2,8 % u žen. Oproti stejnému období loňského roku se celková nezaměstnanost snížila o 1,0 p. b., k čemuž přispěl především příznivý vývoj u žen (-1,6 p. b.). Naopak u mužů bylo toto zlepšení skromnější (-0,5 p. b.), což svědčí o tom, že další redukce nezaměstnanosti již naráží na své limity. Oproti 1. čtvrtletí 2017 se letos nezaměstnanost zredukovala o dalších 55 tis. osob, k čemuž z poloviny přispěli dlouhodobě nezaměstnaní – jejich četnost dosáhla 41 tis. (ve srovnání se 4. čtvrtletím 2017 jich však již neubývalo). Silná poptávka firem po nových pracovnících stále více obnažuje nezaměstnanost na její frikční složku. Podíl osob, jež byly bez práce déle než rok, na celkové počtu nezaměstnaných se snížil o jednu třetinu (nižší hodnoty v EU vykazovaly jen severské státy a Velká Británie vyznačující se poměrně flexibilním pracovním trhem).

Nabídka volných pracovních míst prostřednictvím ÚP poprvé v historii překonala počet nezaměstnaných uchazečů. Přibývala hlavně místa se sníženými nároky na kvalifikaci.

Redukce nezaměstnanosti byla doprovázena silící nabídkou volných pracovních míst. Na konci března jich úřady práce poskytovaly 253,5 tis. Navzdory sezónním vlivům jejich četnost rostla meziměsíčně již po šestnácté v řadě. Během dubna počet pracovních míst dokonce poprvé v historii ČR překonal četnost registrovaných uchazečů o práci³. Obdobně jako v loňském roce ale platilo, že více než tři čtvrtiny meziročního přírůstku tvořila místa s minimálními deklarovanými nároky na kvalifikaci (na něž postačovalo základní vzdělání). Zaměstnavatelé tak pravděpodobně stále častěji cílí na zahraniční pracovníky především z východoevropských států, kterým zvyšuje atraktivitu práce v Česku i kurzová apreciací koruny.

Graf č. 16 Průměrná hrubá měsíční mzda a mzdový medián (na zaměstnance přepočtené na plně zaměstnané, meziročně, v %) a produktivita práce*

*Podíl sezónně neočištěného HDP a zaměstnanosti (v pojetí národních účtů).
Zdroj: ČSÚ

Mzdový růst na počátku roku akceleroval. Významnou roli při jeho stimulaci sehrál stát.

Dobré hospodářské výsledky firem, pokračující pozitivní očekávání, ale i prohlubující se neuspokojená poptávka po pracovní síle vedly na počátku roku 2018 k dynamizaci mzdového růstu. Významnou roli sehrál i stát – posílením platových tarifů zaměstnanců i dalším navýšením hranice minimální mzdy. Průměrná hrubá měsíční mzda již podruhé v řadě převýšila hranici 30 tisíc korun a její meziroční růst (o 8,6 %) byl proti stejnému období loňského roku téměř dvojnásobný. V kombinaci s vlivem vyšší zaměstnanosti rostl letos objem vyplacených mezd o 10,7 % (vyšší tempo bylo po roce 2000 zaznamenáno jen v 1. čtvrtletí 2008). Podobně jako loni byl zaznamenán silný růst průměrných mezd v odvětvích s nízkou úrovní výdělků (vlivem posunu minimální mzdy). K nejvyššímu mzdovému růstu však došlo v odvětvích s dominancí státu (bez větších rozdílů mezi dílčími odvětvími). Naproti tomu činilo navýšení průměrných výdělků ve finančním sektoru jen 3,5 %. Růst průměrných mezd ve váhově dominantním odvětví zpracovatelského průmyslu (7,4 %) za tempem v celé ekonomice mírně zaostal. Předstih růstu mediánové mzdy nad tempem průměrné mzdy, trvajících de facto nepřetržitě od poloviny roku 2015, se letos již neopakoval (průměrná mzda +8,6 %, mediánová +8,3 %).

Předstih růstu mediánových mezd nad tempy průměrných mezd se v 1. čtvrtletí již neopakoval.

³ Více než tři uchazeče na jedno volné místo registrovaly ÚP na konci dubna jen v šesti okresech – Karviná (6,1), Ústí nad Labem (4,8), Most (4,6), Jeseník (4,5), Znojmo (3,2) a Děčín (3,1).